

COSTITUZIONE DELLA REPUBBLICA ITALIANA

СУСТАВ НА РЕПУБЛИКА ИТАЛИЈА

Costituzione della Repubblica Italiana (*articoli 1- 54*)

a cura della Presidenza del Consiglio dei Ministri

edito dall'Istituto Poligrafico dello Stato

Si ringrazia dott.ssa Marija Spasenoska, autrice della traduzione e il sito web <http://www.immigrazioneoggi.it/> per aver concesso il testo della Costituzione in lingua macedone.

Si ringrazia l'Ambasciata della Macedonia per la preziosa opera di verifica della presente traduzione.

Italijanskiot Ustav e osnoven dogovor koj go povrzuva gra|aninot so op{testvoto i negovite institucii. Ustavot e roden od vrednostite kako {to se demoktatijata, antifa{izmot, odbivaweto na sekakov vid na totalitarizam, i e dvigatel na narodite, vo cela Evropa, protiv diktaturi, po cena na golemi `rtvuvawa i golem broj na ~ove~ki `ivoti.

Principite {to gi izrazuva pretstavuvaat najvisok stepen na povrzanost na na{iot narod i e pojdovna osnova vo sekojdnevieto na sekoj gra|anin. Bitieto na gra|anite, rodni ili ne vo Italija, proizleguva od dlaboka identifikacija na zbirot od prava i dol`nosti koj se opfateni vo Ustavot na Republikata.

Svoite bitni vrednosti gi prifa}aat i gi potvrduvaat ~ovekovite prava doneseni od strana na Obedinetite Nacii i postaveni kako osnova vo miroqubiviot so`ivot me|u narodite.

Vrednosti koi i den deneska, posle 60 godini, ja zadr`uvaat svojata sila, poradi {to na silen na~in gi zacvrstuvaaat pravilata na op{testveniot so`ivot, koi site sme povikani da gi po~ituvame.

Za ovaa cel od iskluiitelna va`nost e Ustavot da bide zapoznaen i razbran isto taka, od strana na onie koi sakaat da stanat italijanski dr`avjani vo celost, so po~ituvaweto na pravata i dol`nostite.

Edinstven pat za pominuvawe vo `ivotot na na{atat zaedni~ka dr`ava e da gi zajakneme slobodata, demokratijata, socijalnata pravda i nenasilstvoto - ~etirite kardinalni to~ki na Republika Italija.

Za ovaa cel Vladata odlu~i da se prevedat i ispe~atat fundamentalnite principi i prviot del na Ustavot na 9 razli~ni jazici za da poslu`i na site onie koi se re{ile da `iveat vo na{ata dr`ava, da ja zapoznaat su{tinata i vrednostite na ovie fundamentalni zakoni za da mo`e da se primenuvaat vo praksa, sekoj den, so ona ~uvstvo na odgovornost {to ne pravi vistinski gra|ani.

Minister Vanino Kiti (Vannino Chiti).

УСТАВ НА РЕПУБЛИКА ИТАЛИЈА

ОСНОВНИ НАЧЕЛА

Член 1. Италија е демократска Република, заснована на трудот. Суверенитетот му припаѓа на народот, кој ја остварува власта преку формите и во рамките на Уставот.

Член 2. Републиката ги признава и гарантира неприкосновените права на човекот, било како единка, било во општествените заедници во кои што се остварува неговата личност, и се бара исполнување на неотповикливите обврски од политичката, економската и општествената солидарност.

Член 3. Сите граѓани имаат исто општествено достоинство и се еднакви пред законот, без поделба според пол, раса, јазик, политичко и верско убедување, личната и општествената положба.

Должност на Републиката е да ги отстранува економските и општествените пречки, кои што ги ограничуваат слободата и еднаквоста на граѓаните, и го оневозможуваат правилниот развој на човечката личност и ефективното учество на сите работници во политичката, економската и општествената организација на државата.

Член 4. Републиката им го признава правото на работа на сите граѓани и создава услови кои што треба да го овозможат остварувањето на тоа право.

Секој граѓанин, според своите можности и по сопствен избор, е должен да извршува некоја дејност или функција која што треба да придонесе во материјалниот и духовен напредок на општеството.

Член 5. Републиката, една и неделива, ја признава и унапредува локалната самоуправа; спроведува, во службите под надлежност на Државата, најширока административна децентрализација; ги приспособува начелата и методите на своето законодавство кон потребите за самостојност и децентрализираност.

Член 6. Републиката ги штити со посебни закони јазичните малцинства.

Член 7. Државата и Католичката црква, секоја според своето уредување, се самостојни и суверени.

Нивните односи се регулирани со Латеранскиот договор. Измените на договорот, прифатени од двете страни, не подлежат на уставна ревизија.

Член 8. Сите религиозни убедувања се еднакво слободни пред законот.

Религиозните убедувања кои што се различни од католичката вера имаат право да се организираат според сопствените статuti, доколку не се косат со италијанското правосудство.

Нивните односи со државата се регулирани во согласност со законот врз основа на договори со соодветните претставништва.

Член 9. Републиката го овозможува развојот на културата и на научното и техничко истражување. Ја заштитува природата, историското и уметничкото наследство на нацијата.

Член 10. Италијанското правосудство е приспособено на законите признати со меѓународното право.

Правната положба на странскиот државјанин е уредена со закон во согласност со меѓународните закони и договори.

Странскиот државјанин, на кој што во сопствената земја му е оневозможено остварувањето на демократските права гарантирани со италијанскиот Устав, има право на азил на територијата на Републиката во согласност со условите утврдени од законот.

Не е дозволена екстрадиција на странски државјанин за политички прекршок.

Член 11. Италија се оградува од војната, како инструмент за загрозување на слободата на другите народи и како средство за разрешување на меѓународните спорови; одобрува, врз паритетна основа со другите држави, ограничување на суверенитетот, неопходно за уредување кое што треба да обезбеди мир и правда меѓу нациите; основа и поддржува меѓународни организации насочени кон таа цел.

Член 12. Знамето на Републиката е Италијанската тробојка: зелена, бела и црвена, со три вертикални ленти со исти димензии.

I ДЕЛ ПРАВА И ДОЛЖНОСТИ НА ГРАЃАНИТЕ

I ПОГЛАВЈЕ ГРАЃАНСКИ ОДНОСИ

Член 13. Личната слобода е неповредлива.

Не е дозволен никаков вид на лишување од слобода, лична проверка или претрес, ниту пак било кое друго ограничување на личната слобода, освен дококу се работи за акт поткрепен со судската власт, и само во случаите и начините предвидени со закон.

Во исклучителни случаи и итни случаи, таксативно наведени во законот, органот на јавна безбедност може да преземе привремени мерки, за кои што судската власт треба да биде известена во рок од четириесет и осум часа и, доколку истата не ги ополноважи во следните четириесет и осум часа, истите се сметаат за повлечени и неправосилни.

Казниво е секое физичко и морално насилство кон лицата кои што на некој начин се подложени на ограничување на слободата.

Законот ги утврдува максималните рокови на притворот.

Член 14. Местото на живеење е неповредливо.

Во него не смее да се извршуваат проверки, или пак претреси или принудни одземања, освен во случаите или начините утврдени со законот, во согласност со препишаните гаранции за заштита на личната слобода.

Увидите и проверките од здравствени причини, и со цел за зачувување на јавната безбедност, или пак поради економски и даночни цели се уредени со посебни закони.

Член 15. Слободата и тајноста на преписката и на секој друг вид на комуникација, се неповредливи.

Нивно ограничување може да настане само со акт поткрепен од судската власт, со гаранциите утврдени со закон.

Член 16. Секој граѓанин може слободно да се движи и да престојува во секој дел од националната територија, со исклучок на ограничувањата утврдени со закон, воопшто поради здравствени или безбедносни причини. Не смее да биде наметнато никакво ограничување поради политички причини.

Секој граѓанин има право на излез и на повторен влез од/во територијата на Републиката, освен во случај на законски пречки.

Член 17. Граѓаните имаат право на мирно и невооружено состанување.

За собирите, дури и на место отворено за јавноста, не е потребна претходна најава.

За собирите на јавно место, потребна е претходна најава до органите, кои што можат да ги забранат поради потврдени причини во врска со јавната сигурност или безбедност.

Член 18. Граѓаните имаат право слободно да се здружуваат, без ополномоштување, за цели кои што на единките не им се забранети, со кривичниот закон.

Забранети се тајните здруженија и како и оние кои се стремат, дури и индиректно, кон политички цели преку организации од воен карактер.

Член 19. Сите имаат право на слободно изразување на својата религиозна припадност во било која форма, на индивидуален или здружен начин, приватно или јавно да ја проповедаат и да ја практикуваат својата вероисповед, само доколу не се работи за ритуали кои не се во согласност со добрите навики.

Член 20. Црковниот карактер и целта на религијата или вероисповедта на некое здружение или институција не смеат да бидат причина за посебни законски ограничувања, ниту за посебни даночни обврски поради нивното уредување, правната форма и било кој вид на активности.

Член 21. Секој има право на слободно изразување на сопствената мисла преку говорот, писмото и секаков друг вид на изразување.

Печатот не смее да биде подложен на ополномоштување или цензура.

Може да се пристапи кон принудно одземање само со акт поткрепен од судската власт во случај на кривични дела за кои што законот за печат јасно го одобрува или пак во случај на прекршување на актите кои што самиот закон ги препишува за посочување на одговорните лица.

Во такви случаи, кога постои апсолутна итноост и не е возможна навремена интервенција на судската власт, привременото одземање на дневниот

печат може да биде спроведено од службените лица на судската полиција, кои што треба веднаш, и во рок од најмногу дваесет и четири часа, да поднесат пријава до судската власт. Доколку истата, не го ополноважи во следните дваесет и четири часа, принудното одземање се смета за повлечено и неправосилно.

Законот може да утврди, со општи акти, објавување на средствата за финансирање на дневниот печат.

Забранети се објави преку печат, претстави и сите други манифестации спротивни на добрите навики. Законот утврдува соодветни мерки за спречување и сузбивање на прекршоците.

Член 22. Никој не смее да биде лишен, поради политички причини од правниот идентитет, државјанство, име.

Член 23. Не смее да биде наметната никаква лична или имотна услуга доколку не е во согласност со законот.

Член 24. Секој може да дејствува на суд за заштита на сопствените права и законски интереси.

Одбраната е неповредливо право во секоја состојба и степен на постапката.

Им се гарантираат на сиромашните граѓани, со посебни одредби, средствата за постапување и одбрана пред секоја судска инстанца.

Законот ги определува условите и начините на исправката на судските грешки.

Член 25. Никој не може да биде иземен од судијата претходно утврдено со закон.

Никој не може да биде казнет освен по сила на закон кој што стапил на сила пред извршеното дело.

Никој не може да биде подложен на сигурносни мерки освен во случаи предвидени со закон.

Член 26. Екстрадицијата на граѓанин може да биде одобрена само доколку е јасно предвидена во меѓународните конвенции.

Во никој случај не е дозволена поради политички кривични дела.

Член 27. Кривичната одговорност е лична.

Обвинетото лице не се смета за виновно се до конечната пресуда.

Казните не смеат да содржат третмани спротивни на чувството за човечност и треба да се стремат кон реедукација на осуденото лице.

Не е дозволена смртна казна.

Член 28. Државните функционери и службеници, како и оние од јавните правни субјекти, се одговорни во согласност со кривичниот, граѓанскиот и административниот закон, за извршените дела на повредување на правата. Во тие случаи граѓанската одговорност се проширува на Државата и на јавните правни субјекти.

II ПОГЛАВЈЕ МОРАЛНО - ОПШТЕСТВЕНИ ОДНОСИ

Член 29. Републиката ги признава правата на семејството како природна заедница заснована врз бракот.

Бракот е заснован на морална и правна еднаквост на брачните другари, во рамките утврдени со закон, за обезбедување на семејното единство.

Член 30. Должност и право на родителите е издржувањето, образованието и воспитувањето на децата, дури за вонбрачно родените.

Во случај на неспособност на родителите, законот предвидува ослободување од нивните обврски.

Законот им обезбедува на вонбрачно родените деца секаков вид на правна и социјална заштита, во согласност со правата на членовите на законското семејство.

Законот ги утврдува нормите и границите за докажување на татковството.

Член 31. Републиката го помага со економски и други мерки, основањето на семејството и основањето на соодветните обврски, со посебен осврт на семејството со повеќе членови.

Ги штити мајките, децата и младите, помагајќи ги институциите неопходни за таа цел.

Член 32. Републиката го штити здравјето како суштествено право на единката и во интерес на заедницата, и им гарантира бесплатна заштита на сиромашните.

Никој не смее да биде обврзан на одреден здравствен третман освен во случај на законска одредба.

Во никој случај законот не смее да ги прекрши утврдените граници во однос на почитувањето на човековата личност.

Член 33. Уметноста и науката се слободни како што е слободно нивното распространување.

Републиката ги утврдува општите закони на образование и основа државни училишта за сите степени на образование.

Право на основање на основни и средни училишта имаат правни и приватни лица, без обврски на државата.

Законот, во определувањето на правата и обврските на недржавните училиштата кои што бараат еднаков статус со државните, треба да им обезбеди целосна слобода, а на нивните ученици училишен третман ист со оној на учениците од државните училишта.

Предвиден е приемен испит како за прием така и за завршување на сите степени на образование, како и за извршување на дејност на стручно ниво.

Високо-културните институции, универзитети и академии се автономни согласно уредбите на законот.

Член 34. Секој има право на образование.

Основното образование, еднакво на првите осум години, е задолжително и бесплатно.

Граѓаните кои се во состојба и го заслужуваат тоа, иако во отсуство на одредени средства, имаат право да го достигнат највисокиот степен на образование.

Републиката го обезбедува ова право преку стипендии, финансиска помош на семејството и на други начини, кои што треба да бидат доделени на конкурси.

III ПОГЛАВЈЕ ЕКОНОМСКИ ОДНОСИ

Член 35. Републиката го заштитува трудот во сите негови форми и примени.

Се грижи за образованието и стручното унапредување на работниците.

Републиката промовира и поддржува конвенции и меѓународни организации кои што имаат за цел афирмација и уредување на правата за работа.

Републиката признава слобода на емиграција, доколку со закон за општ интерес не е предвидено поинаку, и го заштитува италијанскиот труд во странство.

Член 36. Вработениот има право на заработувачка пропорционална на количеството и квалитетот на неговиот труд која што во секој случај е доволна да обезбеди на самиот вработен и на неговото семејство слободна и достоинствена егзистенција.

Времетраењето на работниот ден е предвидено со закон.

Вработениот има право на неделен и годишен одмор, и од овие права не може да се откаже.

Член 37. Жената работник ги има истите права, и во согласност со работното место, право на иста заработувачка како вработените од машки пол. Условите на работата треба да и го овозможат извршувањето на нејзината суштинска семејна функција и да обезбедат на мајката и на детето соодветна заштита.

Законот ја предвидува минималната возраст за работа.

Републиката го утврдува трудот на малолетни лица со посебни норми и гарантира, соодветно понудениот труд, право на еднаква исплата.

Член 38. Секој граѓанин неспособен за работа и лишен од средства потребни за основните животни потреби има право на издржување и на социјална помош.

Вработените, во случај на незгода, болест, инвалидитет и старост, како и во случај на несакана невработеност имаат право на средства соодветни на нивните животни потреби.

Немоќните и лицата со посебни потреби, имаат право на образование и стручно оспособување.

За должностите предвидени во овој член одговорни се органи и установи определени од Државата.

Приватната помош е слободна.

Член 39. Организирањето на синдикати е слободно.

На синдикатите не може да им се наметне друго задолжение освен регистрирање во локални или централни бироа, согласно уредбите на законот.

Услов за регистрирање е статутот на синдикатите да одредува внатрешен пропис врз демократска основа.

Регистрираните синдикати имаат правен карактер. Синдикатите можат, пропорционално со бројот на членовите, да склучуваат колективни договори со задолжителна примена на сите категории на кои се однесува договорот.

Член 40. Правото на штрајк се извршува согласно законот.

Член 41. Приватната економска иницијатива е независна.

Не може да се одвива спротивно на општествената корист или на начин да представува опасност за безбедноста, слободата и за човековото достоинство.

Законот одредува соодветна програма и контрола со цел јавната и приватната економска дејност да биде наменета и усогласена кон општествените цели.

Член 42. Сопственоста е јавна или приватна. Економските добра припаѓаат на државата, на установи или на приватни лица. Приватната сопственост е утврдена и гарантирана со законот, кој што ги одредува начинот на набавка, искористување и ограничување се со цел да се обезбеди општествената функција и да ја направи достапна за сите.

Приватната сопственост може да биде, во случаи предвидени со закон, и со исклучок на оштета, одземена од приватното лице поради општа корист.

Законот ги воспоставува нормите и границите на легитимното наследување и на наследувањето по основ на тестамент како и државното право на наследството.

Член 43. Во случај на општа корист законот може да задржи или пренесе, со помош на експропријација или оштета, имот на државата, на јавни институции или на здруженија на вработени или пак од страна на корисниците одредени претпријатија или категории на претпријатија, кои што се однесуваат на важни јавни услуги или извори на енергија или монопол во случај да имаат општ карактер и интерес.

Член 44. Со цел достигнување на рационално искористување на земјиштето и утврдување на еднакви општествени односи, законот утврдува права и обврски на приватната сопственост на земјиштето, ги установува границите на нејзиното проширување според реоните и аграрните области, промовира и предвидува подобрување на почвата, трансформација на големите земјишта и реконструирање на производни единици; им помага на малите и средни претприемачи.

Законот предвидува средства во корист на планинските области.

Член 45. Републиката ја признава општествената функција на соработка со взаемен карактер и без намери на приватна спекулација. Законот го промовира и поддржува нејзиниот развој со соодветни средства и го обезбедува, со потребните контроли, карактерот и целите.

Законот го заштитува развојот на занаетчиството.

Член 46. Со цел развој на економскиот и општествен труд во согласност со потребите на производството, Републиката го признава правото на работниците да учествуваат во управувањето на претпријатијата, согласно начинот и ограничувањата предвидени со закон.

Член 47. Републиката го охрабрува и заштитува штедењето во сите негови форми; го утврдува, распоредува и контролира извршувањето на кредит. Го фаворизира пристапот на граѓанското штедење во форма на живеалишта, во директната земјоделска сопственост и во индиректното и директното акционерско вложување на средства во големите продуктивни комплекси на земјата.

IV ПОГЛАВЈЕ ПОЛИТИЧКИ ОДНОСИ

Член 48. Сите граѓани се избирачи, мажи и жени, кои се полнолетни. Гласот е личен и еднаков, независен и таен. Неговото извршување е граѓанска должност.

Законот ги утврдува инструментите и начинот на извршување на правото на глас на граѓаните кои се со место на живеење во странство и обезбедува ефективност. За таа цел е воведено избирачко место Странство за избор на Собранието, каде што се назначени места согласно бројот решен од уставната норма и според критериуми одредени од законот.

Правото на глас не може да биде ограничено освен по граѓанска неспособност или под дејство на неотповиклива кривична пресуда или во случај на морална недостојност утврдена со закон.

Член 49. Сите граѓани имаат право на слободно здружување во партија со демократски систем во одредувањето на националната политика.

Член 50. Сите граѓани може да се обратат на Собранието со петиција за да бараат законодавни решенија или за да изложат заеднички потреби.

Член 51. Јавните служби и избирачките места се достапни за сите граѓани, без разлика на полот. Со тоа Републиката, со соодветни инструменти, ја поттикнува еднаквоста помеѓу мажите и жените.

Законот може да обезбеди еднаков пристап до јавните установи и до избирачките служби, како на граѓаните кои се со живеалиште во Републиката така и за оние италијанци кои се во странство.

Оној кој е повикан да извршува јавна функција во период на избори има право на распоредување на времето потребно за исполнување на функцијата и притоа го задржува сопственото работно место.

Член 52. Одбраната на татковината е света должност на секој граѓанин. Воената служба е задолжителна согласно ограничувањата и начини предвидени со закон. Нејзиното извршување не нанесува штета на работното место од граѓанинот, ниту на извршувањето на политичките права.

Структурата на Воените Сили се формира врз основа на демократскиот дух на Републиката.

Член 53. Сите се должни да учествуваат во општествените приходи пропорционално според нивните даночни способности.
Даночниот систем е формиран врз критериум на прогресивност.

Член 54. Должност на сите граѓани е да бидат верни на Републиката и да го почитуваат Уставот и законите.

Граѓаните на кои им се доверени јавни функции должни се да ги извршуваат со дисциплина и чест, и да дадат заклетва во случаи предвидени со законот.

Превод: Марија Спасеноска